

bebatur, etiam monasterio illi quod per ipsum Deus instituit. Cum ergo remansisset, **c**cepimus quærere unde debitum redderemus. Ad conductionem ipsius fundi nullus accessit, nisi quadraginta solidorum offerens pensionem. Sed vidimus fundum amplius posse dare, ut celerius redderetur debitum; et commisi fidei ejus, ut de ipsa conductione lucra non requirerent fratres; sed quidquid daret fundus, de ipsis fructibus imputarent ad debitum. Fide agitur. Paratus est presbyter ut alium constituam, qui de fructibus fratribus reddat. Ex numero vestro sit aliquis, cui hæc committam; ex numero ipsorum, qui ad nos talia pertulerunt. Sunt enim in vobis homines religiosi, qui cum rumore falso reprehensum esse doluerunt, et tamen crediderunt factum. Ex ipsis ergo aliquis veniat ad nos, suscipiat possessionem, omnes fructus pretiis suis fideliter vendat, ut reddi possit facilius quod debetur, et hodie recedit inde cura presbyteri. Locus etiam ipse¹, ubi monasterium constitutum est a memorato honorabili filio meo Eleusino, ipsi presbytero Barnabæ donatus est antequam ordinaretur presbyter, in ipso loco monasterium instituit. Sed tamen quia nomine ipsius donatus erat locus, mutavit instrumenta, ut nomine monasterii possideatur. De fundo Victorianensi, ego rogo, ego hortor, ego peto, ut si quis religiosus est, fide agat, et exhibeat Ecclesiæ istam operam, ut cito debitum reddam. Quod si nemo de laicis fuerit inventus, ego præpono alium, iste illuc non accedet. Quid vultis amplius? Nemo laceret servos Dei: quia non expedit lacerantibus. Servis Dei quidem merces falsis detractionibus crescit: sed crescit etiam pœna detrahentibus. Non sine causa dictum est: « Gaudete et exultate, quando detrahunt de » vobis, dicentes falsa: quia merces vestra magna est in

¹ Vide synodum Carthaginensem anni 525.

» cœlis¹. » Nolumus cum detrimento vestro magnam habere mercedem. Minus ibi habeamus, et tamen vobiscum ibi regnemus.

SERMO CCCLVII².*De laude pacis.*

Apud Carthaginem habitus, instante collatione cum Donatistis, anno 411. circiter 15. diem Maii.

I. TEMPUS est exhortari Charitatem Vestram, pro viribus quas Dominus donat, ad pacem amandam, et pro pace Dominum deprecandum. Sit ergo pax dilecta nostra et amica, cum qua sit castum cubile cor nostrum; cum qua sit fida requies et non amarum consortium, cum qua sit dulcis complexus et inseparabilis amicitia. Pacem laudare difficilius est, quam habere. Si enim eam laudare volumus, vires optamus, sensus quærimus, verba libramus: si autem habere volumus, sine aliquo labore habemus et possidemus. Laudandi sunt qui amant pacem: qui autem oderunt, melius interim docendo ac tacendo pacandi, quam vituperando provocandi. Verus pacis amator inimicorum ejus amator est. Quemadmodum enim, si lucem istam amares, cæcis non irasceris, sed eos doleres; quale enim bonum tu caperes, nesses, et ideo quanto bono illi fraudarentur conspiciens, misericordia tibi digni viderentur; et si opes haberes, si artem, si medicamentum, potius ad eos sanandos curreres, quam

¹ Matth. v, 12. — ² Alias 35 ex Sirmondianis.

dammandos : ita si pacis amator es, quisquis es, miserere eum qui non amat quod amas, qui non habet quod habes. Talis quippe est res, quam diligis, ut non inideas compassessori tuo. Habet tecum pacem, et tibi non angustat possessionem. Quidquid terrenum amas, difficile est ut habenti non inideas. Deinde si forte ascendit in animum tuum, terram, quam possides, communicare cum amico, ut laudetur benevolentia tua, ut etiam in istis temporalibus rebus charitas prædicetur : si ergo velis possessionem tuam terrenam, velut prædium, velut domum, vel quodlibet huiusmodi, communicare cum amico ; communicas cum uno, et admittis eum ad societatem, et gaudes cum illo. Cogitas admittere tertium fortassis, et quartum ; jam attendis quantos capiat, quantos ferat, vel domus ad inhabitandum, vel ager ad pascendum ; et dicis : Jam quintum non capit, sextus habitare non potest nobiscum, septimum quando pascit tantilla possessio ? Excludit ergo cæteros, non tu, sed angustia. Ama pacem, habe pacem, posside pacem, cape ad te quantos potes ad possidendam pacem : tanto latior erit, quanto a pluribus possidebitur. Domus terrena cohabitatores multos non capit : possessio pacis cum multis habitatoribus crescit.

II. Quam bonum est amare ! Hoc enim est habere. Quis autem nolit crescere quod amat ? Si paucos tecum vis esse in pace, parva tibi erit pax. Si vis crescere istam possessionem, adde possessorem. Nam illud quod dixi, fratres, Bonum est amare pacem, et ipsum amare est habere, quanti constat ? qua voce laudetur, quo corde cogitur : Hoc est habere, quod amare ? Considera cætera, quorum homines cupiditate conflagent. Vide alium amare fundos, argentum, aurum, filios numerosos, pretiosas et ornatas domos, amœnissima et pretiosissima prædia. Amat hoc ? amat. Numquid jam, qui amat,

habet ? Potest fieri ut horum omnium amator inanis sit. Quando non habet amat, cupiditate ardet ut habeat : cum autem habere coeperit, timore cruciatur ne perdat. Amat honorem, amat potestatem. Quanti homines potestatibus accipiendis privati suspirant ? et plerumque ante illos occupat ultimus dies, quam perveniant ad id quod amant. Quanti ergo constat, quod cum amaveris, habebis ? Non pretio quæris quod amas ; non ambulas ad patronum, per quem pervenias. Ecce ubi stas, ama pacem, et tecum est quod amas. Res ista cordis est : nec sic cum amicis communicas pacem, quomodo panem. Panem quippe si communicare velis, quanto plures sunt quibus frangitur, tanto minus fit unde datur. Pax autem illi pani similis est, qui in manibus Discipulorum Domini frangendo et dando crescebat.

III. Habete igitur pacem, fratres. Si vultis ad illam trahere cæteros, primi illam habete ; primi illam tenete. In vobis ferveat quod habetis, ut alios accendat. Odit pacem hæreticus, et lucem lippus. Numquid ideo mala lux, quia lippus non potest eam tolerare ? Odit lucem lippus : sed tamen propter lucem creatus est oculus. Datur itaque opera ab eis, qui amant pacem, et volunt secum possideri quod amant, ut possessore addito crescat possessio. Dent ergo operam curari oculos lipporum, qualibet ope, quolibet conatu. Nolens curatur, non vult dum curatur : sed dum lucem viderit, delectabitur. Puta quia succenset ; noli instando defatigari. Amator pacis, attende, et delectare tu prior pulchritudine dilectæ tuæ, et inardesce ad trahendum alterum. Videat quod vides, amet quod amas, teneat quod tenes. Alloquitur te dilecta tua, quam diligis : loquitur tibi, Ama me, et continuo habes me. Adhuc tecum quos potes ad amandum me ; casta ero, et integra permanebo. Adhuc quos potes, inveniant,

teneant, perfruantur. Si lucem istam non corrumpant multi videntes; me corrumpunt multi amantes? Sed nolunt venire, quia non habent unde me possint videre. Nolunt venire, quia splendor pacis reverberat lippitudinem dissensionis. Vide miserandam vocem lipporum. Nuntiatur illis: Visum est ut pacem habeant Christiani. Tali nuntio illi accepto, aiunt inter se: Væ nobis. Quare? Unitas venit. Quid est? quæ vox, Væ nobis, unitas venit? Quanto iustius diceretis: Væ nobis, dissensio venit? Absit hoc, ut veniat dissensio: hæc tenebræ sunt videntium. Nam venit unitas, gaudendum est, fratres. Quid expavisti? Unitas venit, dictum est. Num dictum est, Fera venit, ignis venit? Unitas venit, lux venit. Si velit veridice respondere, dicet vobis: Non expavi, quia fera venit; non enim timidus sum: sed expavi, quia lux venit; lippus enim sum. Danda igitur opera curandi. Communicandum est cum illis, quod communicatione non fit angustum, pro viribus, quantum valemus, quantum donat Deus.

IV. Proinde, charissimi, exhortor Charitatem Vestram, ut exhibeatis illis christianam et catholicam mansuetudinem. Nunc curandis instatur. In fervore sunt oculi sanctorum, caute curandi, leniterque tractandi sunt. Nemo suscipiat cum aliquo litem, nemo velit nunc vel ipsam suam fidem altercando defendere, ne de lite scintilla nascatur, ne quærentibus occasionem occasio præbeatur. Prorsus convicium audis, tolera, dissimula, præteri. Memento curandum. Videte quam blandi sunt medici eis, quos etiam mordaciter curant. Audiunt convicium, præbent medicamentum, nec reddunt convicium convicio. Verbum sit verbo: ut unus sit curandus, alter curat: non duo litigantes. Fertote, obsecro, fratres mei. Sed non fero, inquit, quia blasphematur Ecclesiam. Hoc

te rogat Ecclesia, ut feras, quia blasphematur Ecclesia. Detrahit, inquit, episcopo meo, crimen dicit in episcopum meum, et taceo? Crimen dicat, et tace, non agnoscendo, sed ferendo. Hoc præstas episcopo tuo, si pro illo illo tempore non miscearis. Intellige tempus, habeto consilium. Deum tuum quanti blasphemant? Tu audis, et ille non audit? Tu nosti, et ille non novit? Et tamen « Facit oriri solem super bonos et malos, et pluit super » justos et injustos¹. » Ostendit patientiam, differt potentiam. Sic et tu agnosce tempus, noli provocare tumentes oculos ad turbandos se ipsos. Amator pacis es? Sit tibi in corde bene cum dilecta tua. Et quid agam? Habes quod agas. Tolle jurgia, convertere ad preces. Noli convicii repellere conviciantem, sed ora pro eo: Loqui vis illi contra illum: loquere Deo pro illo. Non tibi dico quod taceas: sed elige magis ubi loquaris, apud quem tacitus loqueris, labiis clausis, corde clamante. Ubi non te videt, ibi esto bonus pro illo. Illi autem pacem non amanti, et litigare volenti, responde pacificus: Quidquid vis dicas, quantumlibet oderis, ut placuerit detesteris, frater meus es. Quid agis, ut non sis frater meus? Prorsus bonus malus, volens nolens, frater meus es. Et ille: Unde sum frater tuus, hostis, inimice? Sic quomodo ista dicis, frater meus es. Mirum videtur: odit, detestatur, et frater est? Illi enim vis credam nescienti quid loquatur? cuius opto sanitatem, ut lucem videat, et fratrem agnoscat. Illi ergo vis credam, quia non sum frater ipsius, quia detestatur, quia odit, et non potius ipsi luci? Audiamus quid dicat ipsa lux. Prophetam lege: « Audite, qui pavetis, verbum Domini. » Spiritus sanctus loquitur per Isaiam prophetam: « Audite, qui pavetis, » verbum Domini. Dicite, fratres nostri estis, eis qui vos

¹ Matth. v, 45.

» oderunt, et qui vos detestantur¹. » Quid est? Radiavit lux, ostendit fraternitatem: et adhuc dicit lippus: Claude fenestram. Præbe oculos tuos luci: agnosce fratrem in tenebris non constitutum, in tenebris constitutus: et dic, dic securus, verba Dei, dicis et non mea. « Dicite: » dicit Deus, « Fratres nostri estis: » quibus? « Eis qui vos » oderunt. » Nam quid mirum, si dicitis eis qui vos diligunt? « His qui vos oderunt, et qui vos detestantur. » Ut quid hoc? Audi, et causæ aspice fructum. Velut interrogaveris Dominum Deum tuum, et dixeris, Domine, quomodo dicam, frater meus es, qui odit, qui detestatur? Dic quare. « Ut nomen Domini honorificetur. Ap- » pareat vel in jucunditate: ipsi autem erubescant. » Vide, obsecro, fructum patientiæ, tantæ mansuetudinis. « Dicite, fratres nostri estis. » Quare? « Ut nomen Do- » mini honorificetur. » Quare autem non te agnoscit fratrem? Quia nomen hominis homines honorificavit. Ergo dic, frater meus: oderis licet, detesteris licet, frater meus es. Agnosce in te signum patris mei. Sermo patris nostri. Male frater, litigiose frater, frater meus es tu. Dicis etenim tu, quomodo et ego: « Pater noster qui es » in coelis. » Unum dicimus: quare in uno non sumus? Rogo te, frater, agnosce quod mecum dicis, et damna quod contra me facis. Adverte verba exeuntia de ore tuo. Audi, non me, sed te. Vide cui dicimus: « Pater noster » qui es in coelis². » Non amicus, non vicinus; sed ipse cui dicimus, concordare nos jubet. Simul habemus apud Patrem unam vocem: quare non simul habemus unam pacem?

V. Talia dicite ardentem, dicite leniter. Dicite ardentem fervore charitatis, non tumore dissensionis, et deprecamini nobiscum Dominum solemnibus jejuniis. Quæ

¹ Isaï. LXXVI, 5, juxta LXX. — ² Matth. VI, 9.

jam reddimus Deo, reddamus et pro causa. Jam enim jejunamus post Pentecosten solemniter: et utique jejunaremus, etiamsi ista causa non esset. Quid ergo debemus fratribus nostris, quos in nomine Domini Dei nostri, medici nostri, curandos sanandosque suscipimus, illi offerentes ut sanentur, non nobis manus medici præsumentes? Sed quid facimus? Deprecemur ipsum medicum, jejunantes humili corde, pia confessione, timore fraterno. Exhibeamus Domino pietatem, fratribus charitatem. Crescant enim elemosynæ nostræ, quibus exaudiantur facilius orationes nostræ. Hospitalitatem sectamini. Tempus est: servi Dei veniunt. Tempus est, occasio est, quare perit? Attende quid habes in coenaculo domus tuæ. Attende et sursum quid reponas, quid tibi serves, de quo thesauro solo securus es. Pone sursum, commenda non servo tuo, sed Domino tuo. Numquid illic times ne fur obrepat, ne effractor invadat, ne hostis turbulentus eripiat? Fac ut habeas quod tibi reddatur. Nec hoc tibi redditur, quod posueris. Fœneratorem te vult Dominus, sed suum, non proximi tui.

SERMO CCCLVIII¹.

De Pace et Charitate.

Carthagine habitus, ante collationem cum Donatistis, II.

I. CURAM nostram pro vobis, et pro inimicis nostris et vestris, et pro salute omnium, pro quiete, pro pace

¹ Alias 36, ex Sirmondianis.

communi, pro unitate quam Dominus jussit, Dominus diligit, adjuvent preces Sanctitatis Vestrae, ut de illa identidem et ad vos loquamur, et vobiscum gaudeamus. Etenim de pace et charitate loqui, si semper amamus, semper debemus. Multo magis ergo isto tempore, quando pax sic amatur, ut in periculo ejus amandae et tenendae constituti illi, quibus malum pro malo non reddimus, et cum quibus, sicut scriptum est, odio habentibus pacem sumus pacifici, et quia pacem loquimur eis, debellare nos volunt gratis¹. Illi ergo qui tales sunt, periclitantur inter amorem pacis, et confusionem pudoris: nec id agunt, cum vinci nolunt, ut invicti sint. Qui enim vinci a veritate nolunt, ab errore vincuntur. O si eos charitas potius quam animositas superaret! Inde victores fierent, unde victi essent. Nos autem Ecclesiam catholicam, ad ejus pacem et concordiam et reconciliationem invitamus inimicos ejus, non humanis opinionibus, sed divinis testimoniis, amamus, tenemus, et defendimus. Quid cum illo agam, qui pro parte clamat, et contra totum litigat? Nonne bonum illi est vinci, qui si victus fuerit, totum tenebit; si vicerit, in parte remanebit? Imo si vincere sibi videbitur. Nam non vincit nisi veritas: victoria veritatis est charitas.

II. Quid ergo vobis, fratres, Ecclesiam catholicam toto orbe terrarum fructificantem atque crescentem commendem multis verbis, et meis. Habemus verba Domini pro illa, et pro nobis. « Dominus, inquit, dixit ad me: » Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, et » dabo tibi gentes haereditatem tuam, et possessionem » tuam fines terrae². » Quare ergo, fratres, de possessione litigamus, et non potius sanctas tabulas recitamus? Venisse nos opinemur ad judicem. De possessione contentio

¹ Psal. cxix, 7.—² Id. ii, 7, 8.

est: et haec contentio non litis, sed dilectionis est. Denique litigator terrenae possessionis ad hoc litigat, ut excludat adversarium: nos ut intromittamus. Litigator terrenae possessionis, cum audierit adversarium dicentem: Possidere volo, respondet: Non permitto. Ego autem fratri dico: Possideas mecum volo: ille litigando dicit: Nolo. Non itaque timeo ne contemnat me Dominus, et corripiat, sicut illos fratres, vel illum fratrem, qui eum interpellavit in populo, et ait: « Domine, dic fratri meo, » ut dividat mecum haereditatem. » Continuo Dominus proferens correptionem, quia oderat divisionem: « Dic, » homo, inquit, quis me constituit judicem, aut divisionem rem haereditatis inter vos? Ego autem dico vobis, cavete » ab omni cupiditate¹. » Istam correptionem non timeo. Interpelle enim Dominum meum; fateor, interpello. Non tamen dico: « Domine, dic fratri meo, ut dividat haereditatem mecum: » sed dico, Domine, dic fratri meo, ut teneat mecum unitatem. Ecce possessionis hujus tabulas recito, non ad hoc ut solus possideam, sed ut fratrem meum mecum nolentem possidere convincam. Ecce tabulas, frater: « Postula a me, inquit, et dabo tibi » gentes haereditatem tuam, et possessionem tuam fines » terrae. » Christo dictum est. Nobis ergo dictum est, quia Christi membra sumus. Quid curris in parte? aut quid remanes in parte? Ecce totum tene quod in tabulis. Quæris inter quem et quem possideas, quomodo solent instrumentis quæri possessores, inter quos sint affines. Qui tibi dedit omnes fines, nullos dimisit affines.

III. Audi sanctarum aliud testimonium tabularum. De Domino dicitur Christo in figura Salomonis: « Dominus » minabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque » ad terminos orbis terrae. Coram illo procident Æthio-

¹ Luc. xii, 13-15.

» pes, et inimici ejus terram lingent. Reges Tharsis et
 » insulæ munera offerent: reges Arabum et Saba dona
 » adducent. Et adorabunt eum omnes reges terræ: om-
 » nes gentes servient illi¹. » Quando dicebatur, crede-
 batur: quando impletur, negatur. Tene ergo mecum
 hæredidatem a mari usque ad mare, et a flumine, scilicet
 Jordane, ubi coeptum est Christi magisterium, usque
 ad terminos orbis terræ. Quare non vis? Quare huic pro-
 missioni et hæreditati, divitiis tuis, inimicus es? Quare
 non vis? Propter Donatum, propter Cæcilianum? Quis
 fuit Donatus? quis Cæcilianus? Utique homines. Si boni,
 bono suo, non meo: ergo et si mali, malo suo, non meo.
 Tu Christum accipe, et zelantem Christo ejus Aposto-
 lum attende: « Numquid Paulus crucifixus est pro vobis?
 » aut in nomine Pauli baptizati estis? » Ut autem hoc
 diceret, vide quid horrui: « Unusquisque vestrum di-
 » cit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego
 » vero Cephæ, ego autem Christi. Divisus est Christus?
 » Numquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in no-
 » mine Pauli baptizati estis²? » Si non in nomine Pauli,
 multo minus in nomine Cæciliani; multo amplius, et
 multo minus in nomine Donati. Et tamen adhuc post
 Apostolicas voces, post Ecclesiæ declarationem et toto
 mundo dilatationem, dicitur mihi: Non dimitto Dona-
 tum, non dimitto nescio quem Garum, Lucium, Parme-
 nianum; mille nomina, mille scissuras. Privabis te, se-
 quendo hominem, tanta hæreditate, de qua modo audisti,
 « A mari usque ad mare, a flumine usque ad terminos or-
 » bis terræ? » Quare illam non tenes? Quia hominem
 amas. Quid est homo, nisi animal rationale factum de
 terra? Ideo ergo inimicus es, quia terram lingis. Despice
 hoc potius. Noli lingere terram, ut spem ponas in eum

¹ Psal. LXXI, 8-11. — ² I Cor. I, 12, 13.

qui fecit cœlum et terram. Hæc spes nostra, hæc testi-
 monia. « Deus Deorum Dominus locutus est, et vocavit
 » terram, a solis ortu usque ad occasum¹. » Noli rema-
 nere in terra, sed quo vocata est terra.

IV. Et quis potest ibi omnia de tabulis sanctis posses-
 sionis hujus testimonia recitare? Quare ergo non conver-
 tuntur ad Ecclesiam, nisi quia ipsius est vox Ecclesiæ:
 « Convertantur ad me qui timent te, et cognoscant tes-
 » timonia tua²? » Vidit hoc Ecclesia, quod dixit in Psalmo:
 modo audistis; recentia sunt verba in auribus et cor-
 dibus vestris. « Omnis consummationis vidi finem. »
 Quid est: « Omnis consummationis vidi finem? » Con-
 summationis perfectionis, non consumptionis: vidi finem
 perfectionis, non abolitionis. « Omnis consummationis
 » vidi finem. » Quis est iste finis? « Latum mandatum
 » tuum valde. Finis enim præcepti est, » jam vos dicite
 mecum, (A populo acclamatum est) « Caritas de corde
 » puro. » Omnes dixistis, quod non infructuose semper
 audistis. « Finis præcepti est caritas de corde puro³. »
 Finis, quo perficimur, non quo consumimur. Iste finis
 latus est, quia mandatum Dei est, de quo dictum est:
 « Latum mandatum tuum valde⁴. Mandatum novum do
 » vobis, ut vos invicem diligatis⁵. » Vide latitudinem
 mandati hujus. Ubi latum? est numquid in carne? In
 corde potius. Nam si et in carne latum esset, auditores
 studiosi, angustias non pateremini. In corde latum est.
 Ubi latum est vide, si sit unde videas, et hinc audi Apos-
 tolum, quam latum est mandatum charitatis. « Caritas
 » autem Dei diffusa est in cordibus vestris⁶. » Non dixit
 inclusa, sed « Diffusa. » Verbum enim quod est « Inclusa, »
 quasi angustias sonat: quod est « Diffusa, » latitudinem

¹ Psal. XLIX, 1. — ² Id. CXXIII, 79. — ³ I Tim. I, 5. — ⁴ Psal. CXXIII, 96. — ⁵ Joan. XIII, 34. — ⁶ Rom. V, 5.

insinuat. « Latum ergo mandatum tuum valde. » Domine Deus noster, approba quia propter ipsam latitudinem fratres nostros ad possessionem pacis invitamus¹. Episcopi vultis esse? Nobiscum estote. Non vult populus duos episcopos? Nobiscum in hæreditate fratres estote. Non propter honores nostros impediamus pacem Christi. Quem honorem in cœlesti pace accepturi sumus, si honorem nostrum nunc in terrena lite defendamus? Tollatur paries erroris, et simul simus. Agnosce me fratrem: agnosco te fratrem: sed excepto schismate, excepto errore, excepta dissensione. Hæc corrigatur, et meus es. Annon vis esse meus? Ego, si te corrigas, volo esse tuus. Ergo sublato errore de medio, tanquam pariete maceriæ contradictionis et divisionis, esto frater meus, et ego sim frater tuus, ut ambo simus ejus, qui Dominus est et meus, et tuus.

V. Hoc dicimus amore pacis, non dissidentia veritatis. Hoc enim rescripsimus², hoc propositum legistis; quia causam conferendam non fugimus, imo ut conferatur instamus; ut cum demonstravero possessionem, sic cum illo communicem hæreditatem. Intrepidus veniat, securus veniat, doctus veniat: nolo auctoritate præjudicare. Aperiamus oculos ad illum qui errare non potest: ipse nos doceat quæ sit Ecclesia. Audistis testimonia ejus. Non eam contaminant humana delicta, quam non redemit humana justitia. Et tamen, cum alia sit causa Ecclesiæ, alia hominum, et omnino distincta sit, nec hominum causam formidamus, quos accusaverunt, et convincere non potuerunt. Purgatos novimus, purgatos legimus. Qui si non essent purgati, non in causa eorum Ecclesiam constituerem, nec ædificarem super arenam, et

¹ Vide epist. 128 et 129 inter Augustinianas. — ² In iisdem epist. 128 et 129.

dejicerem de petra. Quia « Super hanc petram, inquit, » ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferorum non » vincent eam¹. Petra autem erat Christus. Numquid » Paulus pro vobis crucifixus est²? » Hoc tenete, hoc amate, hoc fraterne et pacifice dicite.

VI. Ad collationis locum nullus vestrum irruat, fratres mei. Prorsus, si fieri potest, etiam per illum locum transitum devitate, ne forte aliquis contentionis et litis aditus inveniatur, vel occasio aliqua præbeatur, et invenient ipsam occasionem qui quærunt occasionem. Maxime quoniam qui parum Deum timent, aut admonitionem nostram parvi pendunt, vel quia præsentia diligunt, debent saltem terrenæ potestatis severitatem venerari. Editum viri illustris publice propositum legistis: quod quidem non propter vos propositum est qui Deum timetis, et commonitionem episcoporum vestrorum non contemnitis; sed ne quis ista non curet, ne quis ista contemnat. Videant igitur quales sunt: ne forte illis eveniat quod ait Apostolus: « Qui enim resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Principes enim non sunt timendi bono opere, sed » malo³. » Vitemus omnes seditiones, omnes causas seditionis. Forte dicitis: Intenti sumus, quid facturi sumus. Et quid vobis injungamus? Partes forte uberes pietatis. Nos disputemus pro vobis: vos orate pro nobis. Orationes etiam vestras, sicut jam ante præmonuimus, jejuniis et eleemosynis adjuvate. Addite pennas illis, quibus volant ad Deum. Sic agentes negotium, fortasse utiliores nobis eritis, quam nos vobis. Nemo enim nostrum in hac disputatione pro se præsumit: in Deo est tota spes. Neque enim meliores sumus Apostolo, qui dicit: Orate pro nobis: « Orate, inquit, pro me, ut detur mihi sermo⁴. »

¹ Matth. XVI, 18 — ² 1 Cor. I, 13. — ³ Rom. XIII, 2, 3. — ⁴ Ephes. VI, 19.

Illum ergo pro nobis rogetis, in quo spem posuimus, ut de nostra disputatione gaudeatis. Tenete ista, fratres, obsecramus vos, per nomen ipsius Domini, per amorem pacis, per plantatorem pacis, oramus vos, ut eum pacifice oretis, pacifice deprecemini; et memineritis esse filii ejus, a quo dictum est: « Beati pacifici, quoniam filii Dei » vocabuntur¹. »

SERMO CCCLIX².

De eo quod scriptum est in Ecclesiastico: Concordia fratrum, et amor proximorum, etc. De lite et concordia cum Donatistis.

Habitus post collationem.

I. PRIMA lectio divinatorum Eloquiorum, de libro qui appellatur Ecclesiasticus, commendavit nobis tria quædam excellentia, et consideratione dignissima, concordiam fratrum, et amorem proximorum, et virum ac mulierem sibi consentientes³. Bona hæc sunt plane, jucunda et laudabilia in rebus humanis; sed in divinis rebus multo potentiora. Quis est enim qui non congaudet concordibus fratribus? Et quod dolendum est, in rebus humanis tam magna res rara est: res ab omnibus laudatur, a paucissimis custoditur. Beati qui in se ipsis amplectuntur, quod etiam in aliis laudare coguntur. Nulli fratres non laudant concordantes fratres. Et unde fratres concordantes

¹ Matth. v, 9. — ² Alias de Diversis 91, et ex Sirmondianis 37. — ³ Eccli. xxv, 2.

esse difficile est? Quia litigant de terra, quia volunt esse terra. Audivit enim ab initio peccator homo: « Terra es, » et in terram ibis¹. » Unde discutiamus et perscrutemur vocem, quam justus debet audire a contrario. Si enim recte dictum est peccatori: « Terra es, et in terram ibis; » recte dicitur justo: Coelum es, et in coelum ibis. Aut non sunt justi coeli, cum de Evangelistis apertissime dictum sit: « Coeli enarrant gloriam Dei? » Et quidem quia de ipsis dictum est, consequentia satis edocent. « Et » opera, inquit, manuum ejus annuntiat firmamentum. » Quos dixit coelos, ipsos dixit firmamentum. « Dies diei » eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam. Non » sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur » voces eorum. » Quæris quorum, et non invenis nisi coelorum. Dictum ergo de Apostolis, dictum de annuntiatoribus veritatis. Unde sequitur: « In omnem terram » exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. » Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum². » Quando in eos venit Spiritus sanctus, et cœpit Deus habitare coelum quod fecit de terra, locuti sunt, implente et donante Spiritu sancto, linguis omnium gentium. Inde dictum: « Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces » eorum. » Et quia inde missi sunt ad prædicationem Evangelii per omnes gentes: « In omnem terram exivit » sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. » Quorum? Coelorum, quibus recte dicitur: Coelum es, et in coelum ibis: sicut recte peccatori: « Terra es, et in » terram ibis. »

II. Fratres ergo si volunt esse concordantes, non ament terram. Sed si volunt non amare terram, non sint terra. Quærant possessionem quæ dividi non potest, et semper

¹ Gen. iiii, 19. — ² Psal. xviii, 2-5.